

Časopis pro pěstování matematiky

Jan Mařík

Aspirantský kolektiv v Matematickém ústavu Československé akademie věd

Časopis pro pěstování matematiky, Vol. 78 (1953), No. 1, 21–23

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/117079>

Terms of use:

© Institute of Mathematics AS CR, 1953

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

ASPIRANTSKÝ KOLEKTIV V MATEMATICKÉM ÚSTAVU ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

J. MAŘÍK - O. VEJVODA, Praha.

(Došlo dne 16. prosince 1952.)

Jedním z nejdůležitějších úkolů matematického ústavu je nesporně výchova vědeckého dorostu; nebude tedy snad na škodu říci několik slov o činnosti aspirantů matematiky a vytknout, jaký prospěch po této stránce může znamenat pro náš ústav jeho zařazení do ČSAV.

Matematický ústav má dnes 28 vědeckých aspirantů. Podle aspirantského řádu se nesmějí aspirantovi ukládat žádné jiné povinnosti než studijní (až na jisté výjimky); kdybychom se však snažili uplatňovat tuto zásadu příliš doslova, dospěli bychom asi k tomu, že by aspiranty prostě neměl kdo školit. Situace vypadá tak, že všichni starší matematikové — a to zejména ti nejlepší — jsou tak zavaleni pracemi nejrůznějšího druhu, že by jim snad nezbyl čas ani na školení aspirantů, kdyby jim aspiranti nepomáhali. A je třeba uznat, že aspiranti opravdu situaci chápou a podle svých možností své učitele podporují.

Mezi aspiranty matematiky tvoří zvláštní skupinu aspiranti oddělení strojů na zpracování informací. I když tato skupina tvoří velmi dobře stmelený kolektiv, je škoda, že mezi aspiranty této skupiny a ostatními aspiranty není více osobního styku.

Je zřejmé, že ve vědeckém životě hraje důležitou roli vzájemná spolupráce mezi jednotlivými vědeckými pracovníky; a prvním předpokladem k tomu je vzájemná informovanost o těch otázkách, kterými se jednotliví pracovníci zabývají. Proto se aspiranti matematiky každý týden scházejí; na schůzce vždy jeden aspirant referuje buď o své práci, nebo o nějakém zajímavém cizím výsledku. Některé z těchto referátů vzbudily skutečně široký zájem. Jedna taková schůzka měsíčně je pak věnována nějakému širšímu tematiku, zejména otázkám úlohy matematiky ve společnosti a v přírodních vědách.

Aspiranti si dobře uvědomují, že pro odbornou spolupráci má nesmírný význam osobní přátelský vztah. Takové kamarádství mezi aspiranty se tvoří na společných zájezdech na hory, na prázdninových výletech i v závodním klubu ROH. Také jakási „prověrka“, kterou provedli aspiranti mezi sebou

v létě r. 1952, vedla nejen ke zjištění některých nedostatků v aspirantském studiu, nýbrž i k většímu osobnímu sblížení mezi aspiranty.

Lze říci, že není ani jednoho aspiranta, který by svůj úkol nebral vážně jak po stránce svého studia, tak i po stránce svého umístění v kolektivu. Někteří aspiranti konají přednášky na vysokých školách nebo vědeckých ústavech, školí aspiranty jiných oborů v matematice, jiní pomáhají při pořádání matematických olympiád; několik významných matematických sovětských knih bylo aspiranty přeloženo do češtiny. Aspiranti též vydatně pomáhají příspěvky i recensemi našim matematickým časopisům.

Na zmíněných aspirantských schůzkách se však ukázala ještě jiná důležitá věc. Aspiranti se totiž snaží nejen vykonat co nejlépe své povinnosti a ostatní nutné práce, nýbrž také hledají nové cesty a chtějí přispět k řešení problémů, s nimiž se setkává naše matematika; jsou to problémy rázu většinou značně širšího než čistě odborného. Jsou to problémy, které vesměs přímo nebo nepřímo souvisí se známou ožehavou otázkou vztahu mezi teorií a praxí.

Bude snad dobře zmínit se zde o takových problémech, protože je naděje, že právě v rámci Akademie nejspíše se podaří je rozřešit. Otázka, jak prohloubit styk mezi matematikou a praxí, je velmi naléhavá; zdá se však, že dosud bylo pro její úspěšné rozřešení podniknuto velmi málo. Myšlenka, že by matematický ústav prostě měl dostat za povinnost řešit bezprostřední praktické úkoly, je příliš krátkozraká; takto nelze chápat úlohu matematiky. Příčiny toho, že dnes u nás matematika málo pomáhá praxi, leží bohužel dost hluboko. Už způsob výchovy matematiků na universitě a způsob výchovy inženýrů jsou navzájem tak odlišné, že se matematik s inženýrem obvykle těžko dorozumějí. Zdá se, že by bylo třeba ve větším měřítku diskutovat o vyučování matematice. A nemusíme ani chodit tak daleko jako z university na techniku. Stačí si všimnout poměru ve vyučování matematiky a fyziky na universitě, abychom viděli, že cosi není v pořádku. Zdálo by se, že lze věc ne sice úplně, ale zato jednoduše napravit vhodnou úpravou plánu aspirantského studia; bylo by třeba, aby se aspiranti matematiky částečně věnovali jednak studiu těch partií matematiky, které jsou důležité pro aplikace, jednak studiu fyziky se zřetelem k některým vybraným partiím praktických oborů, a aby na druhé straně aspiranti praktických oborů studovali matematiku do značně větší hloubky, než je tomu zvykem dosud.

Těchto otázek si aspiranti matematiky všímají již delší dobu; lze snad říci, že si právě mladí matematikové lépe uvědomují aspoň příslušnou problematiku než někteří příslušníci starší matematické generace. Byly provedeny různé diskuse o těchto věcech; ty však dosud bohužel neměly náležitého výsledku. Nejdůležitějším pokrokem v tomto směru, který byl až dosud učiněn, spočívá asi v tom, že bylo přijato několik inženýrů za aspiranty matematiky a žese počíná se školením aspirantů matematiky ve fyzice. Důležitým problémem je studium těch částí matematiky, které jsou důležité pro aplikace. Pro tyto

partie není u nás vlastně odborníků a zde nezbyvá aspirantům téměř nic jiného, než aby se školili sami. Je mezi nimi několik zvláště nadaných jednotlivců, kteří dovedou zcela samostatně nastudovat věc, jež se u nás celkem nepěstuje, a ti pak s ní seznamují své spolupracovníky, ba i své školitele.

Zdá se, že by měla být věnována větší pozornost také školení aspirantů jiných oborů v matematice. Lze však doufat, že nyní v rámci Akademie bude možné všechny podobné otázky náležitě projednat. Jejich úplné a úspěšné vyřešení nebude jistě nijak jednoduché; složitost podobných problémů nemá však být důvodem k tomu, abychom jejich řešení stále odkládali. Musíme naopak všichni usilovat o to, aby se už opravdu začalo s konkrétním projednáváním takovýchto úkolů, které jsou pro celou naši společnost tak důležité.